

Un chestionar cu valoare monografică, din anul 1937, referitor la localitățile din plasa Buzăul Ardelean

Cu informații extrem de bogate referitoare la situația localităților din plasa Buzăul Ardelean, sub toate aspectele (social, politic, economic, cultural, religios, etc), chestionarul reprezintă o sursă prețioasă de informare, mai cu seamă că fondul documentar cu privire la această zonă este mai puțin reprezentat în fondurile și colecțiile deținute de Arhivele Naționale Covasna precum și în arhivele primăriilor din această zonă, în cazul celor din urmă una din cauze fiind distrugerile de arhivă din timpul celui de-al doilea război mondial.

La întocmirea chestionarului, pretorul Plășii, Valer Langa, a avut și ajutorul notarilor de plasă, lucrarea fiind trimisă la Centrul de Pregătire Tehnică Profesională Administrativă București, așa cum rezultă din Ordinul Prefecturii Brașov NR. 7413/ 1937. De asemenea, există și o mențiune că la această lucrare s-a anexat și un album cu 66 de fotografii și o hartă. Depistarea acestor fotografii, în măsura în care s-au mai păstrat, ar amplifica cu siguranță valoarea acestui chestionar.

Chestionarul a vizat următoarele probleme: Teritoriul; Istoricul pe scurt al comunelor; Așezarea geografică; Populația: populație, emigrare, origine etnică, colonizare, port popular, ocupații; Starea sanitară: stare sanitară, alimentația populației, alimentația copilului, mortalitate infantilă, natalitate, boli molipsitoare, boli frecvent răspândite, boli sociale, medici, prostituție, bălți cu ape stătătoare și șanțuri, băi populare, ape potabile, locuințele sătenilor, grajdurile, cotețe, comerț ambulant, îngrijirea animalelor și păsărilor; Igienă: populație, căsătorii, boli ereditare, starea de sănătate a femeilor după naștere, natalitate și mortalitate; Starea culturală: școli primare de stat, învățatorii din cele 8 comune, populația școlară, dacă părinții își trimit copiii la școală, numărul copiilor înscriși la școală, numărul analfabeților, școlile de adulți și dezvoltarea culturală a sătenilor, intelectualii, meseriașii români, școli de agricultură și meserii, situația bibliotecilor, întruniri politice; Starea morală și religioasă: comportamentul populației, religiozitatea oamenilor, starea de spirit a populației, statistica proceselor penale și civile, întreținerea bisericilor, biserici, concubinajul,

copiii cuplurilor care trăiesc în concubinaj; Datini, jocuri, dansuri, sporturi, manifestări artistice; Datini caracteristice; Datini speciale pentru anumite sărbători; Jocuri caracteristice la copii; Dansuri vechi; Sporturi locale vechi; Manifestări artistice-țesături, scoarțe, velințe; Stare economică; Agricultură, viticultură, pomicultură: dezvoltarea agriculturii, cultivarea grădinilor din jurul casei, opiniile sătenilor privind aplicarea ultimei reforme agrare, cooperative de consum și valorizare, neîmproprietăriți, efectul moștenirii, soluții propuse pentru exploatarea eficientă a terenului arabil, pădurilor, izlazurilor; Existența viilor; Cultura pomilor fructiferi; Recolta de poame; Animale de rasă și corciturii; Avicultura; Melci; Apicultura; Cultura nucilor; Ocupația locuitorilor în timpul iernii; Ocupația femeilor; Populația plășii; Băncile: situația veniturilor încasate de la stat, județ, comună, ordinea și paza de zi în comune, influența pretorului, notarilor și primarilor în toate sectoarele de activitate, clima regiunii; Păduri: situația pădurilor, întrebuințarea lemnului, exploatarea pădurilor; Bălți, lacuri, râuri, piscicultură; lacuri, râuri, bălți, iazuri; Văi; Mine: mine, sonde petroliere, gaze; Fabrii; Credite; Situația creditelor și a băncilor în comunele din plasă; Starea financiară; Situația financiară a comunelor; Bunurile din domeniul privat; Starea de avuție a populației; Plata cheltuielilor de personal și material; Contribuția comunelor la cheltuielile pentru întreținerea plășii; Situația financiară a jud. Brașov; Căi de comunicații; Drumuri; Propuneri pentru îmbunătățirea șoselelor; Circulația pe șosele; Căi ferate; Lacuri, râuri navigabile sau flotabile; Serviciul telegrafic și telefonic.

Datorită bogăției de informații, în materialul de față ne vom rezuma în a prezenta numai problemele de la punctele I,II,V,VI,VII (TERITORIUL; POPULAȚIA; STAREA CULTURALĂ; STAREA MORALĂ ȘI RELIGIOASĂ; DATINI, JOCURI, SPORTURI, MANIFESTĂRI ARTISTICE); urmând ca într-o viitoare lucrare să cuprindem și celelalte puncte din chestionar.

I. TERITORIUL

1. Cele 8 comune: Barcani, Budila, Dobârlău, Întorsura Buzăului, Mărcuș, Sita Buzăului, Teliu și Vama Buzăului compun actualmente Plasa Buzăul Ardelean, comune pur românești cu o populație de 21.941 locuitori. Până în anul 1925 au fost încorporate la județul Trei Scaune, formând o Expozitură Pretorială aparte cu reședința mai întâiu în comuna Boroșneul Mare, mai pe urmă în comuna Întorsura-Buzăului. Această Expozitură Pretorială a încetat în anul 1925, odată cu punerea în aplicare a celei dintâiu legi administrative din România întregită, iar comunele de mai sus, în urma unei noi arondări au fost încorporate la județul Brașov și repartizate la Plasa Săcele cu reședința în comuna Cernatu.

În anul 1928 se înființează Plasa așa numită "*Buzăul Ardelean*" în actuala ei formațiune, cu reședința mai întâiu în comuna Sita Buzăului iar mai pe urmă în comuna Întorsura Buzăului până în anul 1933, când în baza Deciziei Ministerului de Interne No. 10. 983 A. din 5 septembrie 1933 Plasa se desființează, trecând comunele din nou la Plasa Săcele, județul Brașov. Pe data de 1 martie 1934 prin Deciziunea Ministerului de Interne No. 1516 din 12 februarie 1934 această Plasă ia din nou ființă existând până de prezent în actuala ei formațiune cu reședința în comuna Întorsura Buzăului.

Reședința plășii este situată într-o depărtare de 45 km de capitala județului, iar legătura de comunicație se face cu multă înlesnire cu trenul ce parcurge distanța aceasta abia într-o oră și de 4 ori la zi.

Birourile plășii sunt instalate în localul închiriat corespunzător într-u toate, pentru care județul plătește o chirie de lei 32.000 anual.

Conducerea administrativă a Plășii este încredințată unui Pretor, ajutat de un Secretar de Plasă și o dactilografă.

În ce privește istoricul pe scurt al comunelor cari compun plasa, aceasta se prezintă după cum urmează:

a. **Comuna Barcani** până în anul 1924 a fost administrată de comuna Zagon din județul Trei Scaune, după care s-a declarat comună de sine stătătoare cu administrația ei proprie. Până la 1924 a figurat ca un cătun al comunei Zagon.

b. **Comuna Budila** există din timpurile cele mai vechi, înființată fiind înainte de asta cu 5-600 de ani din iobagiul unui domn numit "*Grof Beldi*". Iobăgia a durat până la anul 1848, când în formă s-a șters, în fond însă a durat ...câțva

și chiar și după aceea, iobagii fiind siliți să dea zile de lucru și diferite alimente conților.

Comuna din timpurile cele mai vechi a fost condusă de primar și notar cercual, de comitetul satului și comitete comunale. Între primari până la 1848, aflăm și primari români, pe Stan Creangă și Moise Roșca, de la anul 1848 până la 1865 a fost primar român Gheorghic Olteanul, iar de la 1870 până la 1873 și mai târziu Alexe Ioanovici.

Comuna Budila - deși se găsește situată în apropiere de Brașov, în timpurile vechi până la 1850 aparținea comitatului Alba Superioară (Belgradul de Sus). De la 1850 până la 1876 Budila se ține de cercul Brașovului, până când la 1877 aprilie 30, fiind o nouă arondare a județului, Budila trece la județul Trei Scaune, de care se ține până la anul 1925 când este repartizată la județul Brașov.

c. **Comuna Dobârlău** nu are nici o însemnătate după cum arată notarul comunei.

d. **Comuna Întorsura-Buzăului.** Cele dintâi așezări pe plaiurile acestei comune datează de pe la începutul secolului XVIII, românii iobagi din comunele: Budila, Purcăreni, Prejmer, Tohan, Zărnești, etc. au fost colonizați pe latifundiile nobililor maghiari, latifundii cari se întindeau pe timpul acela pe actualul hotar al comunei, fapt care se constată și din majoritatea numelor locuitorilor de azi ca: Budilean, Purcărean, Prejmerean, Tohănean, Zărnescu și alții. Afară de locuitorii amintiți, veniți din comunele arătate care aparțineau județului Brașov, în decursul timpului s-au mai așezat români și din alte regiuni, chiar și din vechiul Regat. La început, acești locuitori se îndeletniceau cu creșterea vitelor, exploatarea pădurilor, dar mai ales arderea cărbunilor era izvorul principal de câștig. Cărbunii se transportau și se vindeau în comunele din șesul Bârsei și în orașul Brașov.

Trecătorile și defileurile din munții cari înconjoară comunele Buzaele, încă din cele mai vechi timpuri au servit ca locuri de scurgere a diferitelor armate. Aceste adevăruri istorice se confirmă și prin descoperirile făcute cu ocazia săpăturilor pentru construirea terasamentului liniei ferate Întorsura - Buzăului - Brașov, când s-au găsit săbii vechi și diferite alte obiecte servind la războiu.

Pe aceste meleaguri s-au întâmplat evenimente pe care istoria le amintește deodată cu glorioasa Domnie a Mareii Vodă Mihai Viteazul. Oștirile Voevodului Mihai - care unise pe scurtă durată sub sceptrul său pe toți

românii - plecate în ziua de 17 octombrie 1599, într-o zi de vineri, au trecut în Ardeal prin pasul Buzăului, situat în hotarul de azi al comunei Vama-Buzăului. Pentru dovedirea veracității celor amintite servesc citatiile din Români sub Mihai Viteazul de Nicolae Bălcescu. Iată ce scrie la pagina 272 cap.XV:

“După ce au trecut munții, găsind un loc priincios pentru hrană și odihna oștilor, la trecerea din Țara Românească în Ardeal, în valea numită a Boza, Mihai Vodă tăbări acolo în acea zi care era sâmbătă (18 octombrie)”. Mai departe, la pag. 273 tot la acel capitol scrie: “într-aceea ridicându-si tabăra de la Boza, Mihai o așeză duminică (19 octombrie) lângă Prejmăr, oraș din Țara Bârsei, sau ținutul Brașovului”.

În legătură cu aceste fapte istorice, amintesc și afirmația auzită în această comună, că pe locul numit *“Dealul Taberii”*, ar fi poposit o parte din oastea Voievodului Mihai Viteazul. Rămâne ca istoria să-și dea cuvântul, dacă această versiune este o legendă sau fapt istoric. *“Dealul Taberii”* este o înălțime situată în vatra comunei Întorsura -Buzăului.

În această regiune se remarcă două înălțimi, cari în popor și-au păstrat numele de *“Larma”*. O înălțime e situată în vatra comunei Întorsura Buzăului, iar cealaltă deasupra comunei Vama Buzăului. De pe aceste înălțimi cari predomină întreaga regiune a Buzaelor, se dădea alarma prin focuri.

e. **Comuna Mărcuș**, după cum ne arată notarul comunei, nu ar avea nici o importanță istorică.

f. **Comuna Sita Buzăului** se află așezată de-a lungul râului Buzău în trecătoarea pasul *“Buzău”* până la Cheia Buzăului, în Munții Carpați la poalele munților, în partea dreaptă a râului Buzău, Tătarul Mare, Tătarul Mic, Crasna Mare până la Siriu iar la stânga Crasna Mică, Zăbrătau până la Harțagu. A fost punctul de legătură și trecere între Vechiul Regat și Ardeal, cari din timpurile istorice ale dacilor și romanilor, fiind și punct de trecere a năvălitorilor barbari, din timpul cărora s-au și găsit unele obiecte de valoare, ascunse în creierul munților. Mai târziu chiar voievodul Mihai Viteazul a trecut prin pasul acesta și și-a așezat o tabără în nemijlocita apropiere a comunei, între Sita și Întorsura-Buzăului.

A se face un istoric mai detaliat cu date precise nu se poate, din cauză că toată arhiva bisericeii ortodoxe română, unde s-ar fi găsit datele necesare, a fost distrusă în timpul Războiului Mondial 1916-1918. Totuși, după

datele culese din unele surse se poate spune că:

Comuna Sita-Buzăului nu este o așezare prea veche, datează cam din secolul al XVII-lea. Satul s-a întemeiat în decursul timpului din oamenii, cari s-au așezat pe moșii boierești, ca paznici, muncitori și îngrijitori. Parte din locuitori își au obârșia din Muntenia, alții din Țara Bârsei și unii din Târnave.

Din epoca de piatră s-au găsit mai multe obiecte cari cam prin anul 1910, au fost descoperite și depuse la muzeul sășesc din Brașov sau la muzeul Astrei din Sibiu.

Cu ocazia construirii șoselei naționale Brașov - Buzăul Ardelean - Nehoiș - Buzău, cam prin anul 1896, s-au găsit îngropate la locul numit Cheia Buzăului, 16 bucăți ruduri de aur, în forma cearei roșii, pe cari ruduri se găsesc inițialele: DDD-NNN adică din anii 350-400 după Christos afirmative din timpul războiului romanilor cu hunii. În anul 1916, cu ocaziunea declarării mobilizării pentru eliberarea Ardealului, prin pasul Buzăului și-a făcut intrarea o parte a armatei române, dându-se mici lupte cu armata austro-ungară. La retragere, frontul a fost menținut multă vreme pe teritoriul comunei și s-au dat lupte mari cu armata germană în punctele: Crasna, Tabla Buții, Siriu, Tătăruțu și Tătaru.

g. **Comuna Teliu** este situată în partea de est a județului Brașov, tocmai la cotul Carpaților și este întemeiată cam pe la 1400. Cronica pornește de la armatele lui Mihai Viteazul pe la 1600, când a trecut o parte din ea în Ardeal și când se amintește că acelea au stat câteva zile în tabăra ce era situată între comuna Teliu și Prejmer.

h. **Comuna Vama-Buzăului**, ca unitate administrativă independentă datează din anul 1820. Înainte de această dată a format împreună cu Întorsura-Buzăului și Sita-Buzăului o singură comună de prin anii 1700, și numai la 1820 s-a separat, pentru ca în anul 1893 iarăși să se unească într-o singură comună cu sediul la Întorsura-Buzăului. În anul 1925 iarăși s-a separat formând o comună aparte.

2. În cuprinsul Plășii se găsesc 8 comune, amintite mai sus sub punctul I. Unele din acestea se compun dintr-un singur sat, așa spre pildă comuna Budila situată la 25 km de centrul plășii, comuna Teliu cu o distanță de 22 km de centrul Plășii. Restul comunelor se compun din unul sau mai multe cătune, și anume:

a) Comuna Barcani, se compune din 2 cătune: Lădăuți și Sărămas. Cătunul Lădăuți

este la o depărtare de 8 km și Sârmaș 4 km de sediul Plășii.

b) Comuna Dobârlău, se compune din satul Dobârlău și cătunul Valea Dobârlăului, aflându-se la o distanță de 2 km una de alta și ambele la o distanță de centrul Plășii de cca 24 km.

c) Comuna Întorsura-Buzăului se compune din patru cătune și anume:

Brădet situat la 3 km de sediul Plășii;

Floroaia-Mare situat la 2 km de sediul Plășii;

Floroaia-Mică situat la 1,5 km de sediul Plășii;

Scrădoasa situat la 7 km de sediul Plășii.

d) Comuna Mărcuș din satul Mărcuș și cătunul Mărcuș-Lunca, aflându-se la o distanță una de cealaltă de cca 1 km și ambele la o distanță de centrul Plășii de cca 25 km.

e) Comuna Sita-Buzăului din următoarele cătune: centrul Sita-Buzăului, Bobocea, Zăbrătau, Crasna și Ciurnic. Distanța între ele și centrul comunei variază de la 2 la 12 km iar de plasă de la 6 la 18 km.

f) Comuna Vama-Buzăului se compune din satul Vama-Buzăului și cătunul Acriș. Distanța între acestea este de cca 3 km iar până la reședința plășii este de 12 km.

3. Suprafața teritoriului plășii este de 109.059 jug. 963 stj.p. și suprafața comunelor care compun plasa este:

a) Comuna Barcani: 14.014 jug. 548 st.p.

b) Comuna Budila: 16.103 -

c) Comuna Dobârlău 5.875 124

d) Comuna Înt.Buzăului 11.834 58

e) Comuna Mărcuș 2.008 15

f) Comuna Sita-Buzăului 27.481 -

g) Comuna Teliu 9.284 218

h) Comuna Vama-Buzăului 22.460 -

4. În ce privește natura pământului în comunele acestei plăși, situația se prezintă după cum urmează:

a) Comuna Barcani și Budila. Întreg teritoriul este muntos, deluros, cu coline, văi, părae și păduri.

b) Comuna Dobârlău. Teritoriul în partea cea mai mare este deluros, fiind așezat de-a lungul râului Dobârlău, având pe ambele părți dealuri, ce sunt acoperite cu material lemnos. Dealurile mai însemnate sunt Piliștea, Poiaș, Cusuruș, Bornaș aceste dealuri sunt acoperite cu material lemnos și o parte se folosesc ca pășunat. Prin mijlocul comunei curge râul Dobârlău, ce traversează hotarul comunei și se

varsă în pârăul Valca Rece și împreună în Râul Târlung și apoi în Valca Neagră. Lacuri și minereuri nu sunt.

c) Comuna Întorsura-Buzăului. Terenul comunei care făcând partea dintr-o regiune muntoasă-este accidentat de munți și dealuri acoperiți în cea mai mare parte de păduri și în parte mai mică de terenuri cultivabile, brăzdate de râul Buzău și păraele Brădet, Hărcăoasa, Pârăul Săcuiului și Floroaia. Minereuri și lacuri nu sunt.

d) Comuna Mărcuș. Teritoriul acestei comune este în partea cea mai mare șes, fiind înconjurat în partea de Răsărit cu dealuri și păduri. Dealurile mai însemnate sunt Cotorogea, Dragoș-Vodă și Piliștea, fiind cel mai înalt Poiana Piliștii cu o înălțime de 1430 metri. Aceste dealuri în parte se folosesc pentru pășunatul vitelor iar restul este acoperit cu păduri de fag și stejar și o mică suprafață cu brad. La marginea de nord curge râul Târlung pe o distanță de 3 km, revărsându-se în râul Valea Neagră în hotarul comunei Băcel, apoi un pârâu denumit Valea Rece ce se revărsă în râul Târlung. Lacuri și minereuri nu sunt.

e) Comuna Sita-Buzăului. Hotarul comunei este compus din munți așa cum s-a enumerat sub punctul 1, acoperiți cu păduri seculare de fag și brad, dealuri cu pășuni, poieni și fânețe și foarte puțin loc arabil, precum și râuri și pârâiașe de munte.

Suprafața comunei, după natura locului, variază după cum urmează, 746 jug. cad. de arătură, 3 jug. și 3/4 grădină, 1540 jug. cad. de fâneță, 5172 jug. cad. de pășune, 19.872 jug. cad. de pădure, 147 de intravilane clădite.

f) Comuna Teliu este situată într-o vale cu o splendidă poziție geografică, înconjurată de dealuri și munți, având drum deschis doar spre apus de unde începe șesul Țării Bârsei. Hotarul comunei se întinde deci înspre șesul Țării Bârsei care este format din șes, pământ ce este bun de cultivat și foarte roditor. Vârful cel mai înalt ce domină regiunea este vârful Prejmer, înalt de cca. 1250 metri. Râul cel mai important este Târlungul, ce trece prin apropierea comunei.

g) Comuna Vama-Buzăului este așezată pe valca râului Buzău; pe ambele părți ale țărmurilor se întinde o fâșie de pământ bun pentru agricultură, încolo sunt numai munții Ciucașul, Tătarul și Siriul cu toate ramificațiile lor. Atât dealurile cât și pădurile sunt acoperite cu pădure de fag. Prin comună traversează râul Buzău care primește afluenții Dâlghiul,

Buzăul și Acrișul. Lacuri nu sunt.

5. Cu considerare la situația geografică a comunelor care compun această plasă, cele mai multe fiind situate pe partea Carpaților unde clima este de regulă rece, plantele și furajele ce se cultivă în această regiune sunt :porumbul, cartofi, orzul, ovăzul, cânepa, fasolea, apoi fânețe naturale, lucernă, trifoiul, sfeclă furajere în cantități mici, zarzavaturi, pomi, flori foarte puține. Grâul se cultivă în cantitate aproape disparentă și numai în comunele Budila, Teliu și mai puțin Mărcuș. În ce privește fauna regiunii, se găsesc vite cornute de regulă rasa Simenthal și curcături, cai, iepe, porcine, păsări, un stoc însemnat de oi, mai puține capre. Bivoli tot în uremia situației geografice a comunei nu sunt. Prin păduri se găsesc animale sălbatice, mistreți, căprioare, cerbi, lupi, vulpi, urși, bur-suci, jderi, pisici sălbatice, iepuri, ș.a. Păduritul, cărăușitul, economia de vite formează izvorul de venit al populației din această Plasă.

6. Nici înainte, nici după Unire, pe teritoriul comunelor care compun Plasa colonizări nu s-au făcut.

II. POPULAȚIUNEA

1. Populațiunea Plășii este de 21.941 care se prezintă după cum urmează:

a) Pe naționalități: Români 17.951, Unguri 3233, Sași 41, Romi (țigani) 604, Germani 47, Italiani 6, Greci 2, Ruși 1 și evrei 66.

b) Pe confesiuni: Ortodocși români 18.543, Greco-catolici (uniți) 70, Romano-catolici 427, reformați 2743, cv. luterani 86, alte confesiuni 16 și mozaici 56.

c) Bărbați majori 5997, femei majore 6652, minori 9292, oameni mai bătrâni de 50 de ani 1287, tineri care sunt la armată 461.

Această situație specificată pe comunele din Plasă este următoarea:

a) Comuna Barcani. Pe naționalități: români 3850, unguri 112, germani 2. Pe confesiuni: ortodocși-români 3150, catolici 70, reformați 44. Bărbați majori 846, femei majore 847, minori 1571, oameni mai bătrâni de 50 de ani 193, tineri care sunt la armată 48.

b) Comuna Budila. Populația comunei este de 2100 suflete dintre care: 928 între care sunt 310 suflete țigani ortodocși, unguri 1163, sași 3 și evrei 6. Ei sunt de confesiune ortodoxă 928, reformată 835, rom.cat. 328, cv. aug. 3, mozaici 6. Bărbați majori sunt: 671, femei majore sunt:

369, bărbați minori sunt: 250, femei minore sunt 310, oameni mai bătrâni de 50 de ani sunt 406 împreună cu femei. La armată sunt 70 de tineri.

c) Comuna Dobârlău. Această comuna are 1476 suflete, toți de naționalitate română, de confesiune ort. română și cca.25 suflete de religie reformată. Din totalul sufletelor avem: 426 bărbați majori, 404 femei majore, 646 băieți și fete minore și 86 femei și bărbați trecuți de 50 ani, 46 tineri ce își fac stagiul militar.

d) Comuna Intorsura -Buzăului, are o populație de 4108 suflete din care din punct de vedere al naționalității se prezintă astfel: 3975 români, 102 maghiari, 20 de sași, 9 evrei și 2 italieni. Din punct de vedere al confesiunilor populațiunea are următoarea înfățișare: 3976 ortodocși, 69 romano catolici, 34 reformați, 20 evanghelici luterani și 9 mozaici. Bărbați majori până la 50 de ani sunt: 1330, femei majore până la 50 de ani : 1439, tineri minori de ambele sexe: 1339 și anume: 628 flăcăi și 611 fete, mai bătrâni de 50 de ani de ambele sexe sunt: 521 și anume: 248 bărbați și 273 femei. La armată își fac stagiul 61 de tineri.

e) Mărcuș. Această comună este compusă din 1012 suflete, toți de naționalitate română, de confesiune ortodox română. Din totalul acesta sunt 276 bărbați majori, 250 femei majore, 486 băieți și fete minore și 60 femei și bărbați trecuți de 50 de ani. La armată își fac stagiul militar 18 tineri.

f) Comuna Sita-Buzăului are 3839 locuitori, care se specifică după cum urmează: 3789 români, de religie ort. rom., 38 unguri dintre care 12 de religie reformați și 26 romano-catolici, 5 sași, 2 greci și 2 jidani. Populația se specifică după sexe după cum urmează: 1835 bărbați, 2004 femei. Bărbați majori 981 iar femei 1050, copii minori 1808, bărbați mai bătrâni de 50 de ani 362, tineri la armată 133.

g) Comuna Teliu. Populația comunei este formată din români, unguri și puțini dintre celelalte naționalități și anume: români 1590, unguri 1758, germani 43, evrei 36, italieni 4, alte naționalități și nedeclarați 294, total: 3725 locuitori. Românii sunt de confesiune ortodoxă română iar ungurii evanghelici reformați. Bărbați majori sunt 934, femei majore 1171, minori 1620, oameni mai bătrâni de 50 de ani 250, la armată sunt 56 tineri.

h) Comuna Vama-Buzăului. Populațiunea comunei este de 2417 locuitori, specificată pe naționalități: români 2366, unguri 35, sași 13, germani 2, ruși 1. Pe confesiuni: ortodocși 2350,

aconfesionali 16, reformati 35, ev. luterani 15. Din totalul populației sunt 533 bărbați majori, 622 femei majore, 1262 minori, 193 bărbați trecuți de 50 de ani, iar sub drapel se află încorporați 29 de tineri.

2. Locuitorii acestei Plășii nu emigrează, ei caută să-și asigure traiul și existența acasă și în această privință elementele harnice și silitoare nu întâmpină greutăți.

3. Originea etnică a populației se găsește specificată mai sus sub art. II. pct. 1, atât pe plasă cât și pe comune. Din totalul populației de 21.941 suflete, un număr de 17.951 plus 604 = 18.555 locuitori, deci în parte cu totul covârșitoare, au originea etnică română. În patru comune din plasă, Budila, Întorsura-Buzăului, Teliu și Sita-Buzăului se găsește răzlețit un nr. de 56 de evrei și alți câțiva de altă naționalitate astfel:

a) în comuna Budila cei trei sași aparțin unei familii venită în comună în urmă cu cca. 40 de ani, ca brutari, azi practică comerțul de băcănie și cârciumă. Dintre evrei 2 de asemenea sunt de cea. 50 de ani în Budila, sunt comercianți iar 4 sunt flotanți veniți ca angajați ai firmei Sziklas și Veitz exploatare de lemne. Foto 2

b) în comuna Întorsura-Buzăului până în anul 1931 n-a fost nici un evreu. Cei 9 evrei au emigrat în comună de la 1931 și sunt funcționari și angajați particulari pe la firmele exploatare de lemne din această comună. Toți sunt cetățeni români posedând acte de naționalitate în regulă. Cei 8 italieni precum și o germană au pașaport italian. Maghiarii și sașii sunt cetățeni români, cari la 1 Decembrie 1918 găsindu-se în România Întregită au fost trecuți în registrul de naționalitate. Pașaportari au bilete de liberă trecere în țară care se țin în evidență și se controlează la timp.

c) în comuna Teliu evreii stabiliți au venit cu ocazia construirii tunelului de la Teliu iar o familie dintre ei a venit deja în anul 1870.

d) în comuna Sita Buzăului evreii sunt stabiliți, numai în mod provizoriu, începând de la anul 1935, având exploatare de pădure.

4. Colonizări antebelice sau recente nu există.

5. Populația ca înfățișare se prezintă în condițiuni relativ satisfăcătoare.

Cu tot regretul este de constatat faptul că atât bărbații, dar mai ales femeile în timpul din urmă au început a-și părăsi portul lor național și preferă a-și cumpăra cu bani scumpi haine de

prin picte și prăvălii de o calitate slabă. Se observă mai ales la tineret un lux în ceea ce privește îmbrăcămintea și o decadentă morală. În cele mai multe locuri tineretul de ambele sexe desconsideră frumosul port național românesc, tinerii își procură haine așa zise "nemțesti" iar fetele fuste, rochii și bluze-port strein de neamul nostru. Pe alocuri însă se folosesc haine trainice lucrate de gospodine acasă, din lână de la oile lor și din pânză.

Se impune ca preoții în biserici, învățătorii în școli, prin adunări și conferințe să înceapă, ajutați de ceilalți intelectuali, o mai intensă activitate și propagandă în legătură cu reluarea portului național românesc.

6. Ocupațiunea locuitorilor în această plasă este eminentă creșterea vitelor, iar ca întregire acestei îndeletniciri se practică și agricultura, însă pe o scară mai redusă.

În această plasă care face parte dintr-o regiune muntoasă, agricultura nu poate fi considerată ca ocupațiune principală a locuitorilor, resursa principală din care locuitorii își asigură existența fiind creșterea vitelor; populația se mai ocupă și cu cărăușia și exploatarea pădurilor.

Românii nu îmbrățișează meseriile, fapt care rezultă evident din împrejurarea că în această plasă majoritatea meseriașilor și profesioniștilor sunt minoritari.

III. STAREA CULTURALĂ

1. Starea culturală:

a) în comuna Barcani sunt trei școli primare de stat cu 8 învățători dintre care trei definitiv și 5 suplinitori.

b) în comuna Budila este o școală primară de stat și o grădiniță de copii cu 5 puteri didactice, toate definitive. Tot aici mai sunt 2 școli confesionale, una romano-catolică, cu o învățătoare, și una reformată, cu 2 învățători, toți definitiv.

c) în comuna Dobârlău sunt 2 școli primare de stat cu trei învățători, toți suplinitori.

d) în comuna Întorsura Buzăului există 4 școli primare de stat, cu 10 învățători și o grădiniță de copii cu o învățătoare. Din aceștia 10 sunt definitiv și una suplinitoare.

e) în comuna Mărcuș sunt 2 școli primare de stat cu 3 învățători, dintre care 2 definitiv și unul suplinitor.

f) în comuna Sita Buzăului există 5 școli primare de stat și o grădiniță de copii mici cu 13 învățători, dintre care 6 definitiv și 7 suplinitori.

g) în comuna Teliu sunt 2 școli primare de stat și o grădiniță de copii tot de stat cu 6 învățători dintre care 5 definitiv și unul suplinitor. Aici mai există o școală confesională minoritară (reformată) și o grădiniță de copii confesională, cu 3 învățători, toți definitiv.

h) în comuna Vama Buzăului sunt trei școli primare de stat cu 6 învățători, dintre care 4 definitiv și 3 suplinitori.

Situația generală pe Plasă este deci: 22 școli primare de stat și 3 grădinițe de copii cu 55 învățători dintre care 35 definitiv și 2 suplinitori, apoi 2 școli primare confesionale (minoritare) și 2 grădinițe de copii tot confesionale cu 6 învățători, toți definitiv.

2. Învățătorii de regulă nu mai au și altă ocupație, cu puține excepții, de exemplu: unul de la școala primară de stat din comuna Vama-Buzăului îndeplinește și funcția de preot ortodox; unul de la școala confesională reformată din Budila îndeplinește și funcția de cantor.

În majoritatea cazurilor mai toți fac politică de partid și unii chiar politică militanță.

3. Populația școlară de ambele sexe se prezintă astfel:

a) în comuna Barcani, populațiunea de ambele sexe în vârstă de a urma școala între 7-15 ani este 740. Frecvențează regulat 530. Numărul absolvenților în ultimii trei ani este de 48.

b) în comuna Budila, în anul 1936/1937 la școala primară de stat au fost înscriși 79 băieți și 70 fete, total 149. Frecvenți 57 băieți și 53 fete, total 110 elevi. Absolvenți a 7 clase: 1934/1936, 4 băieți și 2 fete, total 6. Școala primară reformată: anul școlar 1936/1937, înscriși 45 băieți, 40 fete, total 85 elevi. Frecvenți 43 băieți, 39 fete, total 82. Absolvenți a 7 clase 1934-1936/1937, 6 băieți și 4 fete, în total 10. Școala primară romano-catolică înscriși în anul 1936/1937-băieți 16, fete 12, total 28. Frecvenți 16 băieți și 12 fete, total 28. Absolvenți din clasa a VII-a : 1924/1935-1936/1937 un băiat și trei fete, în total 4 elevi. În total au fost înscriși la cele trei școli 262 elevi și au frecventat 220 elevi. Absolvenți în ultimii trei ani 29 elevi.

c) în comuna Dobârlău, populația de ambele sexe în vârstă de a urma școala este de 215. Frecvența școlară este de 40%. În ultimii trei ani nu a fost nici un absolvent al școlii primare.

d) în comuna Întorsura Buzăului, populațiunea de ambele sexe, în vârstă de a urma școala la cele 4 școli primare din această comună este

de 512 elevi înscriși din care 452 urmează școala regulat. În ultimii trei ani sunt 86 de absolvenți ai școlii din această comună.

e) în comuna Mărcuș populația de ambele sexe în vârstă de a urma școala este de 127. Frecvența școlară este de 90%. În ultimii trei ani sunt un număr de 5 absolvenți la ambele școli (numai băieți).

f) în comuna Sita Buzăului copii școlari în vârstă de 7-15 ani: 810 dintre care 540 frecvențează regulat școala primară. Numărul absolvenților în ultimii trei ani este de 63.

g) în comuna Teliu urmează la școală: băieți-155, fete-191, în etate de 7-15 ani. Cu mică excepție urmează toți școala: Absolvenți în ultimii trei ani au fost în total 31: Școala nr. 1-16; Școala nr. 2-5; Școala reformată-10.

h) în comuna Vama Buzăului populațiunea de ambele sexe, în vârstă de a urma școala, între 7-15 ani este de 493 elevi. Frecvențează regulat școala un nr. de 263 elevi. În ultimii 2 ani școala a avut 27 absolvenți.

Părinții, în majoritatea cazurilor, își trimit copiii la școală, totuși, sunt mulți care nu-și îndeplinesc această îndatorire. Aceștia din urmă sunt amendați, însă organele fiscale nu depun aproape nici un interes pentru executarea listelor de lenevire școlară și atunci nu e mirare dacă numărul analfabeților - după cum vom vedea mai jos - este foarte urcat, îngrozitor chiar.

Copii înscriși la școală, urmează școala în tot cursul anului, numărul absolvenților este acela de sub art. 5 pct. 3.

Numărul analfabeților din comunele plășii: cca. 4457, care repartizat pe comune se prezintă astfel: Barcani 235, Budila 450, Dobârlău 376, Întorsura Buzăului 1473, Mărcuș 106, Sita Buzăului 850, Teliu 215 și Vama Buzăului 765.

Toți copiii pot frecvența școala, cu excepția celor de țigani și care locuiesc prin cătune depărtate de centru, prin locuri accidentate, și cari apoi și din lipsă de mijloace materiale nu sunt în stare a cerceta școala. Aceștia sunt mai puțini la număr.

Situația în ceea ce privește școlile de adulți și dezvoltarea culturală a sâtenilor se prezintă după cum urmează:

a) în comuna Barcani școli de adulți nu sunt. Șezători se fac de învățători. Cimenatograf nu există. Radio sunt 3. Locuitorii citesc diferite ziare și cărți.

b) În comuna Budila șezători culturale și școală de adulți se țin de Soc. Culturale locale

duminicile și sărbătorile, în timpul ernei când încetează munca câmpului. Locuitorii citesc ziarele ce apar în Brașov, unii *Universul*, *Gazeta Transilvaniei*, *Lumina Satelor* și cărți din biblioteca parohială a Despărțământului Astra și școală. Maghiarii citesc: *Magyar újság*, *Magyar neps Brasai Lapok*. Pentru lipsuri și răspândirea culturii este în perspectivă cumpărarea unui radio (anexat fotografia nr. 7).

c) în comuna Dobârlău școli de adulți nu sunt. Șezători culturale nu se țin. Cinematografe nu există. Aparatură radio sunt 2 la persoane particulare. Ziare și reviste se citesc de către locuitori numai o parte.

d) în comuna Întorsura Buzăului, nu există școală de adulți. Șezători culturale se fac, acestea fiind ascultate cu mult interes de populație. În comună nu se află cinematograful. Aparatură radio mari sunt 20. Locuitorii afară de ziare politice și religioase nu citesc altceva.

e) în comuna Mărcuș școli de adulți nu sunt. Șezători culturale se țin mai ales în timpul ernei, întrucât vara locuitorii sunt ocupați cu munca câmpului. Cinematografe nu există. Aparatură radio sunt 2 la persoane particulare. Ziare și cărți se citesc de locuitori în parte.

f) în comuna Sita Buzăului există școală de adulți, și se țin șezători culturale. Cinematograful și radio nu există. Locuitorii citesc ziare, dar cărți foarte puțin.

g) în comuna Teliu, școală de adulți nu există, șezători culturale se fac de către Soc. "Astra". În comună există 12 aparatură radio. Locuitorii din comună citesc ziare ca: *Lumina Satului*, ș.a., iarna citesc și cărți din biblioteca "Astra".

h) în comuna Vama Buzăului școli de adulți nu sunt, șezători culturale se fac mai ales iarna de către tineret și mai ales de către *Reuniunea Femeilor Române*. Cinematograful nu există. Radio posedă numai intelectualii din comună. Locuitorii citesc ziare, însă nu culturale, ci fiecare primește ziarul partidului din care face parte.

Pentru îndreptarea lipsurilor și răspândirea culturii propunem înființarea de *Cămine Culturale* sub directă conducere și îndrumare a preoților, învățătorilor și altor intelectuali și fruntași din comună, unde apoi poporul va avea posibilitatea a se cultiva, a se informa privind diferite îndrumări și cunoștințe folositoare.

Oameni cu cunoștințe superioare în afară de preoți nu se prea găsesc în comune, în afară de comunele: Întorsura Buzăului, reședință de

plasă unde se găsește: 2 medici umani, un medic veterinar, un inginer silvic și un inginer arhitect, iar în comuna Teliu 2 medici umani.

Meseriași români diverși, sunt în comunele Plăși; majoritatea acestora au învățat meseria la patroni și abia 7 sunt dintre aceia care au învățat-o în școli de meserii, 5 în comuna Vama Buzăului, unul în comuna Sita Buzăului și unul în comuna Budila.

În regiune nu sunt nici școli de agricultură, nici de meserii. Se găsește o școală de agricultură abia în anul 1936 înființată de județul Brașov în comuna Sâmpetru, unde frecvențează cca. 6 elevi din comunele acestei Plăși. Școli de meserii se găsesc în orașul Brașov.

4. Situația bibliotecilor se prezintă astfel:

a) în comuna Barcani există bibliotecă școlară cu povestiri.

b) în comuna Budila sunt trei biblioteci mai de seamă: Biblioteca Despărțământului Astra, biblioteca școlară și biblioteca parohială. Cărți din domeniul economiei, istoriei, populare și teologice. Se citesc de către populație în lunile de iarnă.

c) în comuna Dobârlău sunt 2 biblioteci, una a școlii primare cu 348 volume și una a Despărțământului Astra cu 120 volume ce sunt citite de o parte din locuitori.

d) în comuna Întorsura Buzăului pe lângă fiecare școală primară există câte o bibliotecă. Cărțile sunt cu conținut educativ, literar, istoric, de gospodărie și știință popularizată. Cititorii acestor cărți sunt elevii școlii primare, dar mai ales tineretul din cursurile supra primare. Locuitorii nu prea citesc cărțile din aceste biblioteci. În comună sunt următoarele societăți culturale: *Despărțământul ASTRA* cu biblioteca, *Societatea tinerimii Sf. Gheorghe* și *Reuniunea femeilor pentru înfrumusețarea bisericii ortodoxe*. *Despărțământul Astra*, cu concursul intelectualilor aranjează la fiecare sărbătoare națională serate cu piese teatrale de Ioan Luca Caragiale, V. Alecsandri etc. Aceste serate sunt destul de cercetate sala fiind totdeauna arhiplină de populație. La aceste serate și la festivaluri intelectualii țin conferințe cu caracter educativ și instructive, insistându-se mai ales la chestiuni interesând viața și mediul populației.

e) în comuna Mărcuș sunt 2 biblioteci: una a școlii primare cu 260 volume și una a Despărțământului Astra cu 70 volume. Cărțile nu sunt citite în parte de către locuitori.

f) în comuna Sita Buzăului este biblioteca

parohială cu cărți religioase și literare; biblioteci școlare pe lângă fiecare școală cu cărți educative și literare; biblioteca comunală cu cărți de legi și practice. Cetitorii sunt dintre tineret.

g) în comuna Teliu este o bibliotecă a Societății Astra cu 600 volume. Cărțile sunt de cultură generală și religioasă.

h) în comuna Vama Buzăului, biblioteci nu sunt decât pe lângă fiecare școală și la parohie. Cărți mai mult pentru tineret. Le citesc numai tineretul.

Întruniri politice de regulă se țin în fiecare comună, de către politicieni mai ales în preajma alegerilor electorale. Se citesc tot felul de ziare cu caracter politic.

IV. STAREA MORALĂ ȘI RELIGIOASĂ

1) Populația comunelor în general este blajină cu puține excepții în câte o comună unde se găsesc și câteva elemente mai violente. Angajamentele luate, de regulă se respectă, la fel și proprietatea altuia. Aici este de relevat faptul, că mai ales în comunele cu populație română sunt destul de dese procesele civile pentru comturbare în dreptul de proprietate și posesiune. Această situație printre populația minoritară nu se prea observă. Criminalitatea nu este răspândită.

2) Oamenii sunt în general religioși, însă în unele comune biserica nu este destul de frecventată în duminici mai ales în timpul lucrărilor agricole, când repaosul duminical nu se prea respectă.

La cele mai multe biserici nu există coruri, așa de exemplu în cele 8 comune care compun Plasa, bisericile abia din 2 comune, Budila și Sita Buzăului au coruri cu elevii de școală. Aici ținem să remarcăm și faptul că, bisericile aflătoare în comunele plășii nu au nici cantori calificați, decât foarte puțini. Lipsa de coruri bisericesti și cea de cantori calificați prejudiciază în măsură considerabilă starea religioasă, morală și culturală din comune.

Pentru remedierea acestei stări ar fi ducător de scop ca în școlile primare din toată țara să se introducă în mod obligatoriu studiul pentru muzica vocală și instrumentală. Învățătorilor să li se impună legal a forma coruri bisericesti ș.a., a cânta cu elevii și elevele în cor la biserică, ori actualmente învățătorii, cu foarte puține excepții, sunt cu totul desinteresati în această privință. Tot învățătorii să fie aceia, care să se ocupe de înființarea și conducerea unci fanfare

cu tineretul din comună.

Autoritățile bisericesti să fie obligate de șefii lor erarhici, a trimite pentru fiecare comună bisericescă cel puțin un cantor la școala de cântăreți spre a-și câștiga calificatia necesară, în tipic și în formarea de coruri bisericesti.

În modul acesta actuala situație se va îndrepta spre bine în mod însemnat și enoriașii se vor grăbii totdeauna să cerceteze biserica, fiind atrași de corurile bisericesti și de cântările melodioase ale cantorigilor.

3) Oamenii în liniamente generale nu sunt gâlcevitori, atunci când sunt trezi și neturmentați de băuturi spirtoase. Putem afirma că spiritul populației este liniștit.

4) Statistica proceselor penale și civile în ultimii trei ani se prezintă așa:

a) la comuna Barcani în ultimii trei ani au fost cca. 47 procese penale (silvice) și 60 civile.

b) la comuna Budila, statistica proceselor penale și civile pe ultimii 3 ani este: procese penale 600; procese civile 900

c) la comuna Dobârlău statistica proceselor penale se prezintă în felul următor: în anul 1934-285, în anul 1935-241 și în anul 1936-321, iar procese civile: în anul 1934-63, în anul 1935-71 și în anul 1936-42.

d) la comuna Întorsura Buzăului, contravenții silvice: 151 contravenții la legea Repauzului Duminical: 82 contravenții la legea M.B.S.: 34 contravenții la legea circulației: 48 contravenții la C.F. R. (călători fără bilete) 25: statistica proceselor civile pe trei ani - 263.

e) la comuna Mărcuș statistica proceselor penale se prezintă în felul următor: în anul 1934 - 19; în anul 1935 - 17, și în anul 1936 - 27; procese civile în 1934 - 56; în 1935 - 70 și 1936 - 47.

f) la comuna Sita Buzăului neavând date precise, deci cu aproximația, în ultimii 3 ani au fost cca. 40 procese penale (mai mult silvice) și cca. 70 civile (litigii de proprietate).

g) la comuna Teliu, statistica proceselor penale se prezintă astfel: în anul 1934-380, anul 1935-350, anul 1936-300. Procese civile: anul 1934-180, anul 1935-160, anul 1936-150.

h) la comuna Vama Buzăului, statistica proceselor penale și civile pe ultimii trei ani este: procese penale 873 și procese civile 362.

Multe dintre acestea sunt simple contravenții la diferite legi și regulamente, așa de exemplu: contravenții la legea silvică, legea polițială de câmp, legea drumurilor, etc.

5) Bisericile sunt bine întreținute; preoții sunt serioși și se ocupă mult de enoriașii lor.

dându-le sfaturi bune și folositoare, nu sunt violenți și vițioși; prin predici și la diferite ocaziuni, în adunări și conferințe se ocupă de dezvoltarea religioasă, morală și culturală a populației. Nu au alte ocupațiuni în afară de cel din comuna Vama Buzăului, care este și învățător, mai având în conducere și o Bancă Populară.

Cei mai mulți fac și politică de partid fiind înscrși în diferite partide politice. Politică militantă fac mai puțini.

În cele 8 comune din Plasă sunt 8 biserici ortodoxe române și abia în 2 comune sunt biserici confesionale minoritate (maghiare), și anume în comuna Budila este o biserică reformată și una romano-catolică, iar în comuna Teliu o biserică reformată.

În comuna Întorsura Buzăului - locuitorii fiind credincioși, cercetează regulat biserica ortodoxă, singura biserică în această comună. Majoritatea populației, adică 90% este ortodoxă, restul de 10% fiind: 42 suflete romano-catolici, 3 evanghelici-lutherani și 8 suflete "Martorii lui Iehova". În timpul din urmă au început să se strecoare sectanți făcând parte din "Martorii lui Iehova-Dumnezeu". Am luat toate măsurile de siguranță, precauțiune și apărare ca propaganda acestora să fie zădărnicită, adresându-le procese-verbale de contravenție pentru nerespectarea dispozițiilor legii cultelor și ale deciziei ministeriale nr. 114119-11889-1933 și a ordinului ministerul de Interne, Direcțiunea Administrației de stat nr. 12128-A-1936.

Slujitorii acestor biserici se comportă bine și fac politica partidului lor minoritar.

6) În privința concubinajului, situația este următoarea:

a) în comuna Barcani sunt 7 cazuri de concubinaj;

b) în comuna Budila concubinaje sunt mai multe între țiganii colibași, mai puține la români și unguri;

c) în comuna Dobârlău sunt 7 cazuri de concubinaj care nu pot încheia căsătoria prevăzută de lege din diferite motive;

d) în comuna Întorsura-Buzăului sunt foarte puține cazuri și numărul copiilor nelegitimi este aproape disparent;

e) în comuna Mărcuș sunt 9 cazuri de concubinaj care nu pot încheia căsătoria prevăzută de lege din diferite motive (piedici).

f) în comuna Sita Buzăului sunt 3 cazuri de concubinaj;

g) în comuna Teliu de asemenea sunt câteva cazuri;

h) în comuna Vama Buzăului sunt 17 cazuri.

V. DATINE, JOCURI, DANSURI, SPORTURI, MANIFESTAȚIUNI ARTISTICE

1. Datini caracteristice există aproape în fiecare comună așa de exemplu:

a) în comuna Budila sunt: colindele și irozii.

b) în comuna Dobârlău, după informațiunile primite de la locuitorii mai bătrâni, acestea sunt rare, ca de exemplu schimbarea portului popular național între tineret; când 2 se certau, ca semn de răzbunare își puneau foc, unul celuilalt, etc.

c) în comuna Întorsura Buzăului, datinile cele mai caracteristice la Crăciun sunt: copiii merg cu steaua și irozii iar flăcăii merg la colindat (zorit). În ajunul Anului Nou, flăcăii umblă cu capra și plugușorul, iar copiii în ziua de anul nou umblă cu sorcova. În carnaval, locuitorii se îmbracă în costume mascate, cercetând pe neamuri și prieteni intimi, prilej cu care se fac glume păcălindu-se unii pe alții. Acest obicei din urmă a fost sistat și interzis. La Paști, flăcăii și copiii se duc la stropit. Duminicile și sărbătorile care nu cad în posturi, se aranjează hore țărănești. Vara în liber, iar iarna în cârciumi. Deși majoritatea bărbaților își păstrează încă portul național, cu regret constat că numărul femeilor îmbrăcate în costume naționale este aproape disparent. Femeile și fetele și-au părăsit frumosul port național al acestei regiuni, preferând a se îmbrăca în zorzoane cumpărate de la streini, plătite cu bani scumpi, cari nu numai că nu le aranjează, dar nici nu durează, rupându-se repede. S-a insistat foarte mult prin conferințe la școli și cercuri culturale, prin predici la biserică, ba chiar și în afara de bise-rică și școli asupra importanței și frumuseții portului nostru național, de care trebuie să fim mândri că-l avem și-l putem purta, însă străduințele depuse până în prezent, nici pe departe n-au dat rezultatele dorite. La toate serbările naționale ale neamului românesc, intelectualele se prezintă exclusiv numai în costume naționale, numai pentru a reintroduce în popor îndrăgirea frumosului nostru port național.

d) în comuna Mărcuș, datini mai obișnuite și caracteristice în această comună, după date obținute de la oamenii mai bătrâni, sunt schimbarea portului național între tineret; când doi oameni se certau, ca semn de răzbunare puneau foc unul altuia la clăia cu fân, la jirezi de paie, cotete etc.

e) în comuna Sita-Buzăului, colinde la Crăciun, plugușorul la "Anul Nou", vopsirea oulilor (încondeierea) la "Paști", nuntele țărănești cu strângerea darului, șezători pentru lucrarea cânepei și inului.

2. Datinele speciale pentru anumite sărbători sunt în cele mai multe comune astfel:

a) în comuna Budila. La "Botezul Domnului" se cântă cântecile "În marginea râului" și "Aghiosul" în decursul mergerii la apă și la apă în timpul cât se botează credincioșii. O datină specială ce nu se observă prin alte părți este că la serviciul divin ce se face iau parte și maghiarii, chiar se botează și duc apă sfințită pentru trebuințele lor.

b) în comuna Dobârlău, la sărbătorile "Paștilor" tineretul face horă distrându-se cu ciocnitul de ouă și stropindu-se cu parfum. În ziua de Sf. Ilie, la fel se face horă cu caracterul unei hore mocănești. La sărbătorile "Crăciunului" feciorii umblă cu colindele ca: plugușorul, sorcova, steaua și Irozii.

c) în comuna Mărcuș, la sărbătorile "Paștilor" se fac între tineret jocuri distrându-se cu ciocnitul de ouă și stropindu-se cu parfum, iar la sărbătorile de "Crăciun" se umblă cu colinde ca: plugușorul, sorcova, steaua și Irozii.

d) în comuna Sita-Buzăului, la Sf. Gheorghe, cu aprinderea focului, armindenii, paparudă și cele de sub punctul 1.

3. Jocuri caracteristice la copii sunt diverse așa de exemplu:

a) în comuna Budila copiii se joacă de-a țurca, baba oarbă, capra, cloșca cu pui, morișca, nasturii și bile.

b) în comuna Dobârlău, cu mingea, țurca, de-a caii, precum și jocuri în legătură cu străjeria.

c) în comuna Întorsura Buzăului, copiii se amuză cu țurca, mingea, își cioplesc diferite unelte agricole în miniatură etc. vara, iar iarna se dau cu săniuța, cu patine de lemn pe cari și le confecționează singuri, luptele cu zăpadă și omul de zăpadă.

d) în comuna Mărcuș mingea, țurca, de-a cotul, de-a lupul cu mielul, de-a caii, cercul, precum și jocuri în legătură cu străjeria și diferite exerciții gimnastice pentru dezvoltarea atenției, memoriei, etc.

e) în comuna Sita-Buzăului, de-a ascunselea, de-a capra, de-a prinselca, de-a țurca, de-a scârciumul, cina, purcica etc.

4. Dansurile vechi sunt foarte variate, așa de exemplu:

a) în comuna Budila: hora, sârba, ardeleana, breaza, ciobănașul, cărășelul, marițica, ațica, brăul, slănicul. Bătuta și călușerul. Hora se face în Casa Națională, unde se adună și oamenii în decursul sezonului de iarnă, la șezătoarea "Despărțământului Astra".

b) în comuna Dobârlău: ardeleana, breaza, brașoveana, brăul, sârba, hora etc. Horele se fac de obicei în piața comunei departe de școală și primărie. Oamenii se adună în piața comunei și lângă școală.

c) în comuna Întorsura Buzăului: breaza, ciobănașul, alunelul, mâniaoașă, hora, sârba și brăul. Vara hora se face în pădure, unde este amenajat un loc pentru acest scop, iar iarna și pe timp nefavorabil la cârciumă. Oamenii duminică și de sărbători se adună înaintea bisericii, ascultând publicațiunile și anunțurile emaneate de la autorități și particulari, sfătuindu-se și întreținându-se 2-3 ore după ieșirea din biserică.

Cele mai multe ordine și instrucțiuni cu caracter obștesc se aduc la cunoștința populației în acest loc, ținându-li-se chiar și conferințe instructive.

d) în comuna Mărcuș: ardeleana, breaza, hora, brașoveana, sârba, brău, s.a. Horele de obicei se fac în piața comunală departe de cârciumă și școală. Oamenii de obicei se adună în piața comunei din fața primăriei.

e) în comuna Sita-Buzăului: hora, sârba, brăul, mâniaoașă, de-a mâna, ciobănașul, țărășelul, ardeleana, învățita etc.

Dansurile se țin în zilele de sărbători mari la școală în legătură cu piese teatrale și culturale, iar în duminici și sărbători obișnuite se țin la cârciume.

f) în comuna Vama Buzăului: dansuri bătrânești, hora, sârba, brăul, hațegana, hora în două părți, hora învățită, etc.

Horele se fac de obicei în localurile cârciumilor, ceea ce constituie un mare neajuns, oamenii n-au alt loc de adunare decât tot la cârciumă.

5. Sporturi locale vechi în afară de săniat nu se practică; sporturile moderne încep acum se practica în legătură cu premilităria și străjeria. Așa, introducerea sportului de "foot-ball", "volei-ball" și "oina" este în curs în unele comune.

6. În ceea ce privește manifestările artistice, ca țesături, scoarte și velinte, situația lasă de dorit.

Așa spre pildă:

a) în comuna Budila femeile țes dimii din pânură pentru haine bărbătești și rochii femeiești.

b) în comuna Întorsura-Buzăului, la finele anului școlar se aranjează expoziții cu țesături, scoarțe, velințe, dantele și cusături cu motive naționale, acestea fiind predate de o maestră. Obiecte de ornament se lucrează la școlile primare la ora de lucru manual care se predă de învățătorii specializați în această direcție.

c) în comuna Sita-Buzăului se fac țesături frumoase din pânză pentru cămăși naționale, apoi se fac ștergare, scoarțe și velințe tot cu lucru de casă.

Se simte nevoia pentru înființarea unei școli profesionale în această privință, pentru comunele acestei Plăși. Întrucât aceasta ar întâmpina greutăți de ordin material, socotim că ar fi în interesul cauzei, ca cel puțin pe lângă școlile primare de stat mai populate să se numească câte o conducătoare de lucru manual dintre acelea care au absolvit școala profesională de fete, care să se ocupe apoi intensiv de instruirea în școala a fetelor.

De asemenea, există și o mențiune că la această lucrare s-a anexat și un album cu 66 de fotografii și o hartă. Depistarea acestor fotografii, în măsura în care s-au mai păstrat, ar amplifica cu siguranță valoarea acestui chestionar.

Cristian Crișan

Abstract

A Questionnaire with Monographic Value from 1937, regarding the Localities from Buzăul Ardelean

The questionnaire represents a precious and an extremely rich source of information concerning the situation of the localities from the Buzăul Ardelean area, under all its aspects (social, political, economical, cultural, religious, etc). It is that precious because of the fact that the documentary fund related to this area is little represented in the funds and the collections of the National Archives of the Covasna County, due to the fires during the Second World War, when the Archives burned down.

In making the questionnaire, the county chief Valer Langa also had the help of the notaries from the area. Due to the richness of information, this material will resume to presenting only the issues referring to the TERRITORY, POPULATION, CULTURAL SITUATION, MORAL AND RELIGIOUS SITUATION, CUSTOMS, GAMES, SPORTS and ARTISTIC MANIFESTATIONS. In our future works we will present also the other aspects of the questionnaire.